

Tomka Ferenc:

A BEFOGADÓ KÖZÖSSÉG

A katolikus egyházban, s annak lekipásztorkodásában a modern korban egyre központibb helyre kerül a közösség fogalma.

A hagyományos társadalom szétesését észlelve egyértelműbben megfogalmazódik az egyházi dokumentumokban, hogy a lelkek gondozásának és a hit továbbadásának vagy megtartásának egyaránt első feladatai közé tartozik az élő közösségek létrehozása, életben tartása.

Magyarországon 1999-ben jelent meg egy dokumentum, amely a fiatalok és felnőttek (s általában a megtérők) egyházba való bevezetésével foglalkozik, az un. katekumenátus intézménye által.¹ E dokumentumnak (amelyet egyébként a Vatikán már 1972-ben kiadott²) is alapelve, hogy a vallásos hitbe illetve az egyház közösségébe általában csak egy élő közösség közvetítése által juthat el a kereső, a megtérő.

Az első századok katekumenátus nagy jelentősége az volt, hogy nemcsak oktatót, hanem elsősorban nevelt. A nevelésnek nélkülözhetetlen eszköze a személyes kapcsolat, az életpélda, illetve a közösség. A katekumenátus folyamán is a *legjelentősebb feladat a közösségre, illetve a közösség egyes tagjaira* hárul. - Az ősegyház számára természetes volt, hogy a hitjelöltnek - aki azáltal indult el a kereszténység útján, hogy találkozott a keresztény közösséggel vagy annak egy tagjával, s ezek életpéldája megrendítő, vonzó hatást gyakorolt rá - a hitben való elmélyülés útján is tapasztalnia kell a rá nagy hatást gyakorolt egyéneknek, illetve közösségnek támogatását. Az említett egyének - pl. a kezesek - szerepe azért volt oly jelentős, mert a hitről való személyes tanúságtételük, Isten szeretetéből táplálkozó életük példája által egyrészt ők igazolták a katekumen számára a hitből fakadó élet szépségét, másrészt ugyancsak példájuk által ők tanították meg őt arra, hogy hogyan kell keresztény módon élni, s végül a velük való kapcsolat által vette a bátorságot, hogy a számára ismeretlen közösségbe lépjen. S ezután magában a közösségben vált a "hitjelölt" élő egyháztaggá, akit mintegy 3 éves felkészülés után alkalmasnak találtak arra, hogy megkereszteljék.

A katekumenátus hazai bevezetése óta számos lekipásztori konferencián és megbeszélésen kulcsfontosságú problémaként jelentkezett az un. "befogadó közösség" kérdése. Miért is van rá szükség, mi a szerepe, hogy jön létre? A válaszok rávilágítanak a keresztény közösség jelentőségére, szerepére. Az alábbiakban az un. "befogadó közösségről" szólunk néhány szót, ahogyan ez a téma a katekumenátussal kapcsolatban felmerül.

¹ A felnőttek beavatása a keresztény életbe, A felnőttek katekumenátusa, a MKPK kiadása, Budapest 1999 - ezentúl FK

1) Miért van szükség befogadó közösségre?

“A keresztény közösség a katekézis kiindulópontja, helye és célja - írja a KÁD³. A közösség fogadja be azokat, akik meg akarják ismerni az Urat... Ő kíséri a katekumeneket útjukon, s betestesíti őket önmagába.” (KÁD 254)

A katekumenátusnak (és az egyház újabb lelkipásztori jellegű megnyilatkozásainak) újdonsága, hogy az eddiginél sokkal nagyobb mértékben *hangsúlyozza a közösség fontosságát*.

A népegyház korában a közösség adottság volt, ezért azt nem kellett külön létrehozni. A közösség (falu stb.) megtartotta a szentséghez járulót a vallás útján. Ma viszont a közösséget létre kell hozni, hogy egyrészt be tudja fogadni, másrészt meg tudja tartani azokat, akik a szentségeket kérik, akik a hithez, az egyházhoz akarnak csatlakozni. “Terméketlenség veszedelme fenyegeti a katekézist, ha a katekumén nem fogadja be olyan közösség, amely a hitből él”, hangsúlyozzák az egyházi dokumentumok (FK 8; vö. CT 24)

A szentségeket kérők gyakran nem ismerik az egyház szokásait, hagyományait, tanításait, gyakorlatait. És nem ismerik a konkrét plébániai közösséget sem, amelyben a szentségekhez szeretnének járulni. A katekumenátust hordozó csoport a megtérő számára a KAPU az egyházba: Nemcsak mert általa ismerik meg (a katekéziseken) a hit elméletét és mindennapos gyakorlatát, hanem azért is, mert akkor képesek bekapcsolódni az egyház életébe (formáiba és konkrét közösségébe), ha érzik, hogy vannak emberek, akik máris elfogadják és szeretik őket, és akik segítségükre vannak az egyházba kapcsolódás során. (Minderre természetesen a lelkipásztor vagy a katekéta önmagában nem képes!)

2) Mit jelent pontosan ez: befogadó közösség (=BK)?

- *Tágabb értelemben:* A BK az egész plébánia, vagy bármely keresztény közösség. - "A plébánia elsősorban nem struktúra, terület vagy épület - írja a Christifideles Laici - hanem inkább Isten családja, testvériség, ... testvéri és befogadó ház" (CL 26). Ha élő a plébániai közösség, gyakran először maga ez hívja meg a kívülállókat a hit útjára.

- *Szűkebb értelemben:* a BK a katekumenek, **a hittel ismerkedők számára létrehozott saját csoport, amelynek feladata, hogy mellettük álljon a katekumenátus útján.** - A következőkben is és a mai hazai gyakorlatban is, ha befogadó közösségről beszélünk, az utóbbi, szűkebb értelemben vett kisebb csoportra gondolunk.

•A BK-ben sajátos szerepe van a lelkipásztornak vagy a katekétáknak, akik elsősorban felelősek a csoport vezetéséért, a hit útján való előrehaladás irányításáért. S mellettük vagy velük

² Ordo Initiationis Christianae Adultorum Vatican 1972 - rövidítve: OICA

együtt a befogadó csoport tagjai mintegy a közösségi háttérrel képezik, akik személyes szeretetükkel, kapcsolataikkal "befogadó házzá" családdá teszik a csoportot.

A BK-ben egyes esetekben némileg szétválik a vezető team (illetve a lelkipásztor és/vagy a katekéták) és a többi segítők szerepe: a vezetők vezetik a foglalkozásokat, a többiek inkább a közösségi háttérrel adják ehhez. Más esetben a befogadó közösség minden tagja részt vesz a foglalkozások, illetve a katekézések alakításában (bár itt is egy-két vezető irányítása mellett).

- A BK egy valódi szeretetkapcsolatban élő *közösség*: Csak ilyen közösségben él az a meleg, amelyről a lélektan is beszél: amelyre az emberek vágyanak, amely közvetítheti egy ember átalakulását. S csak ilyen közösségben valósul meg Jézus gondolata: arról fognak megismerni titeket, hogy szeretitek egymást (Jn 17,20k).

- Kik lehetnek a BK tagjai?* Nem szükséges, hogy mindnyájan szolid teológiai képzettséggel rendelkezzenek. De mindenképp olyanok legyenek, akik az egyházi közösség élő tagjai, akik az Evangélium szerint akarják rendezni életüket, illetve akik ebből fakadóan képesek a jézusi életet átadni a hit iránt érdeklődőknek, s annak mindennapi tapasztalatairól beszélni.

A megtérőket esetenként egy érettebb keresztnnyel való kapcsolatuk indítja a hit iránti érdeklődésre, s ezek a keresztnyek irányítják őket a szentségek felé. Szerencsés meghívni őket a befogadó-hordozó csoportba.

- A BK nem egy magába zárt közösség, hanem az egész egyházat (illetve plébániát) képviseli, s abba kíván elvezetni.

3) A befogadó csoport feladatai

- a. Hogy a közösség befogadó melegét biztosítsa a hit (v. szentségek) iránt érdeklődőknek;
- b. bevezesse őket az egyház közösségébe;
- c. a katekumenátusi összejöveteleken átadja nekik az egyház hitét, s vezesse őket a hit megtapasztalásának útján;

A "befogadó csoport" tagjainak sajátos feladatuk van a katekézis során:

A *katekézések első felében* a katekizist vezetőikkel egyetértésben: elmondják az éppen esedékes témáról való személyes élményüket (pl. kicsoda számukra Isten, Jézus, mit jelent életükben az imádság, a bűnbánat, a szentmise stb.) .

A *katekézések második felében* - a csoportos beszélgetésekben - segítik megszólalni az újakat.

E csoportos beszélgetésekben - a katekézis témáin túl - általában szó van az evangélium életre váltásáról. A legtöbb katekézis ad valamilyen *feladatot* a következő találkozásig tartó időre (pl.

³ A Katekézis Általános Direktóriuma, Budapest 1998 (Vatican 1997, Klérus Kongregáció)

gyakorold az "ellenség-szeretetet"; vagy minden este csendesülj el, és gondold át napodat Isten jelenlétében stb.). A következő találkozáson kisebb csoportokban megbeszéljük azt is, hogyan sikerült e feladatokat megvalósítani. A befogadó-csoport tagjai először maguk mondják el, mit jelentett az ő életükben az adott elhatározás. Utána rákérdeznek a hit iránt érdeklődőkre is: "és neked hogyan sikerült megvalósítanod ezt az elhatározást a múlt találkozás óta?". Itt valóra válik a katekumenátus egyik újdonsága, hogy a *nemcsak anyagot közöl, hanem életformára segít*. - Továbbá ha korábban inkább csak a papok vezettek a *lelki életben való előrehaladásra* - most (s mennyire fontos ez a párhíányos világban) a katekumenátusban közreműködő (vagy azt vezető) világiak csoportja is segít ebben.

4) Hogy jön létre a befogadó közösség?

a. Más a kérdés, ha a plébánián léteznek közösségek, mint ha nem léteznek

Természetes, ha a plébánián van egy ifjúsági hittan vagy felnőtt hittan, vagy maguk ezek a hittanok, vagy azokon belül egy kisebb csoport alkotja a BK-et. A megtérő egy ilyen csoportba kapcsolódik be. (Pl. ha egy osztálytárs vagy ismerős hozza a megtérőt.)

Ilyenkor egyes helyeken a katekézis csoport tagjain belül kijelölnek néhány személyt, akik gondot viselnek a megtérőkre (s így még mindig az egész közösség, s benne ez a kijelölt néhány személy alkotják a befogadó közösséget)

Ez különösen olyankor nehézkes: pl. ha a hit alapvető kérdéseivel kell szembesíteni az érdeklődőket: pl. egy házasságra jelentkező pár esetén - amennyiben mindenekelőtt magára a hit iránti érdeklődésre vagy a hit melletti döntés iránti vágyra kell elvezetni az illetőket. Ilyen esetekben önálló, az érdeklődőket megszólítani képes, befogadó csoportot kell kialakítaniuk.

b. S mi a teendő ha a plébánián nem működnek közösségek?

Alapely, amit a CL ír: hogy a lelkipásztoroknak meg kell tenniük mindent azért, hogy a plébániák a hívek élő közösségeivé váljanak, s hogy ezen belül kialakuljanak kisebb közösségek, amelyek az egyházi közösség hiteles kifejeződései és az evangelizáció (a megtérések) központjai lehetnek (CL 26). Hasonlóan fogalmaz a KÁD: A plébániai katekézis számára szükség van a hitbe korábban beavatott érett keresztényekből álló "közösségi magokra", amelyek megkülönböztetett lelkipásztori gondoskodásban részesülnek. Aláhúzza ennek fontosságát a modern kor, amely alapjaiban felforgatta a plébániák közösségi arculatát (KÁD 257-258). S ugyanebben - a plébániák közösségivé tételében - látja II János Pál a 3. évezred evangelizációjának legfontosabb feladatát (NMI 43) - Ilyen "közösségi magok" maguk a BK-ek is.

Tehát minden lelkipásztorkodás első lépése (ami a katekumenátusé), hogy létrehozson kisebb közösségeket, amelyek a hitből élnek. (Ilyen közösségek legismertebb példái a hitüket mélyen átélő

ifjúsági vagy felnőtt plébániai csoportok.) Ezek aztán képesek lesznek maguk közé fogadni hit iránt érdeklődőket.

c. Néhány hazai példa katekumenátusi befogadó közösségek kialakulására:

- A lelkipásztornak nem volt ideje (vagy adottsága) felnőtt katekumenátus vezetésére. Megkért néhány, általa jól ismert komoly keresztény felnőttet, legyenek társai a csoport vezetésében. Azok eleinte tiltakoztak: nincs gyakorlatuk, nem alkalmasak erre. De mivel látták a szükséghelyzetet, s kezükbe kaptak egy könyvet, amelyben ki van dolgozva az órák felépítése, levezetésének módja, s a lelkipásztor támogatást, állandó konzultációt ígért, végül elvállalták a feladatot:

Mindannyian minden második héten találkoznak. - A másik héten viszont csak a hittant vezető felnőttek csoportja jön össze. Megbeszélik - könyvük (tanmenetük) alapján - a következő anyagot (annak elméletét), beosztják ki vezeti a következő órát, esetleg 1-1 részt ki mond el. De ami legfontosabb: beszélnek arról, hogy ez a téma **mit jelent az ő saját keresztény életükben**. S ettől kezdve (a hittanig) **minden nap próbálják életre váltani** a hitnek azt a titkát (legyen ez az imádság, a bűnbánat, a felebaráti szeretet vagy az Oltáriszentség stb.), amelyről a következő héten beszélniük kell. A reggeli imában azzal az elhatározással indulnak neki a napnak, hogy fel akarják fedezni, ma mi a mondanivalója ennek a hittitoknak életükben.

A katekiziseken tehát az előadók elmondják az anyagot, de saját tapasztalatuk fényében, megélt hitük élményeivel: s így száraz elmélet helyett tanúságot tesznek arról, hogy a hit élet, és szép és örömteli.

A gyakorlat igazolja, hogy a teológiailag kevésbé művelt, vagy stílusban, beszédképességben kevésbé tökéletes előadók is nagy hatással vannak a résztvevőkre azáltal, hogy személyes tapasztalatukkal világítják meg az előadott hitigazságot. S ily módon minden elméletnél jelentősebb indítást adnak a hallgatónak arra, hogy maguk is élni kezdjék a hitet. A hittelt ismerkedők is leginkább ily módon élvezik a hittant: mert erre az indításra maguk is **élni kezdik** a hit igazságait, s így megtapasztalják, hogy a kereszténység nem elmélet, hanem életüket gyönyörűvé alakító valóság.

- Egy többfelé megvalósult másik hazai modell (amely első lépésben a gyermekek katekumenátusát segítette elő, majd kapcsolatot teremtett a szülőkkel, s később ebből jött létre egy felnőtt katekumen csoport): A plébános rendszeres beszélgetésekre hívta az *elsőáldozók szüleit*, hogy tudjanak segíteni gyermekeiknek a katekumenális elsőáldozási felkészülésben. A megjelenő szülők közül a hithez legközelebb álló 3-4-et felkért, hogy legyenek segítségére a szülői összejövetelek vezetésében - az imént vázolt szellemben. Ez a kisebb csoport rövidesen a szülői összejövetelek hordozójává vált. Egy idő után szétosztották maguk között, hogy a csoportba járók közül ki kivel törődik, kinek lesz "őrangyala". A következő évben néhány - a hittől eddig távol álló - szülő

jelentkezett katekumenátusra. S az így születő csoport vezetői azok a szülők lettek, akiket az előző évben a plébános segítségül kért.

- Egy hazai falusi plébános esete: Egyházközségében talált néhány hívő felnőttet, fiatalt, akiket meghívott, hogy kéthetente jöjjenek össze közös szentírás olvasásra-elmélkedésre. Később egy fiatalember jelentkezett nála, hogy meg szeretne keresztelkedni. Amikor biblia-csoportjának elmondta, hogy rájuk vár a feladat, segíteni e fiatalember megtérésben és szentségekhez vezetésében, a csoport fellelkesedett. Elkezdték a hit alapvető kérdéseivel való ismerkedést a megtérni vágyóval. Néhány hónap múlva egyikük elhívta egy hittel ismerkedni kívánó ismerősét. Így indult egy tényleges (pré)katekumen csoport. S a jelöltek a csoport tagjai által hamar kapcsolatba kerültek a plébánia híveivel is.

- Egy másik példa: Jelentkezett a plébánián néhány hit iránt érdeklődő személy. A katekumenátus lelkületét ismerő plébános megszólította legjobb templomba járó híveit: "Nagy szükségem volna rátok, hogy segítsetek ezeknek a szentségek iránt érdeklődőknek vezetésében..." - Ilyen meghívásokkal hozta létre a hordozó csoportot. A katekumenátus végére maguk a hordozó csoport tagjai (a régi hívők) alakultak át a leginkább: rendes-langyos templombajárókból apostoli keresztényekké, akik a következő években a pap legjobb munkatársai lettek.

5) A befogadó csoport gyümölcsei

Sokszor kérdezik ma, miként születnek, nőnek fel felelős keresztények, munkatársak a plébánián. Úgy tűnik a befogadó csoport is egy alkalmas lehetőség erre.

Mi is az eredménye, ha valaki részt vesz egy ilyen BK-ben ?

- Megismeri, elmélyíti hitét, s új örömmel fedezi fel azt.
- Felfedezi saját felelősségét, s a hit élésének és továbbadásának szépségét.
- Saját maga is érzi a felelősséget, hogy előre kell haladnia a kereszténység útján, s képessé válik, s hogy másokat is meghívjon erre.

Természetesen ilyen emberek jelenléte esetén a lelkipásztor egyik első feladata: maguknak e közösségvezetőknek továbbképzése - a lelki élet és a hit ismeretek terén, valamint pl. a lelkivezetés terén...

6) Katekumenátus és katekumenális lelkipásztorkodás

Néhány évtizede, amikor az OICA megjelent gondolatai forradalmian újak tűntek. Azóta látott egy újabb (már idézett) egyházi dokumentum napvilágot a Katekézis Általános Direktóriumában, amely az OICA szemléletét, s benne a befogadó közösség szerepét egyetemes érvényűnek jelentette

ki. (KÁD 67,68,172,256 stb.) Ennek a rendelkezésnek szellemét követi, s alkalmazza viszonyainkra a Magyar Kateketikai Direktórium is, amelyet Püspöki Karunk Országos Hitoktatási Bizottsága adott ki 2000-ben.⁴ Ezek előírásai szerint nemcsak a beavató szentségekhez járuló fiataloknak és felnőtteknek kell a katekumenátus útját végigjárni - a befogadó közösség segítségével, - hanem mindenféle katekézis, illetve hitátadás alapmodellje a katekumenátus.

Melyek a katekumenátus elemei:

a hit igazságainak “megtanítása”

a hit életre váltása - illetve a megtérés

bekapcsolódás az egyházi közösség (a plébánia) életébe (a befogadó közösség segítségével)

részvétel az Egyház missziós küldetésében

a hitben való előrehaladás közösségi megünneplései.

Ezek az elemek valójában minden élő katekézis (hitoktatás) elemei.

A mai katolikus lelkipásztori gondolkodásnak tehát - legalábbis a legmagasabb hivatalos szinten - központjában szerepel az életre vezetés (szemben a formalizmusokkal), s ennek legfőbb eszközeként a hitből élő közösség.⁵

⁴ Magyar kateketikai Direktórium, Budapest, SZIT 2000

⁵ A témához vö.: Tomka F.: A felnőttek keresztsége, *Vigilia* 1994/7, vö. *Vigilia* 1999/11, 802-808; Tomka F.: Hogyan kezdjük el a katekumenátust? in: *Távlatok* 1999 karácsonyi melléklete: Mit kezdünk a katekumenátussal? 30-69; Udvardy Gy., A KÁD és a plébániai lelkipásztorkodás megújulása, in: *Az Atya életünkben és plébániánkon* (Szerk. Tomka F., OLI 1999) 68-82.old